

Паляшук

Андрэй Дынько

Казка пра *палешукоў* і *палевікоў*, беларускі міт пра вынаходку калёсаў і плыта, выводзіць *паляшукі* род ад старэйшага з добрых братоў, цалкам станоўчага, толькі ня кемлівага і не энэргічнага. Ён застаўся жыць у пушчы, бо стаіўся выпярэблівацца зь нетраў. Так і цяпер жывуць, — падсумоўвае казка.

Для географу Палесьсе — гэта шырокая паласа, ад Падляшша аж пад Калугу. Калі, аднак, спытацца ў старэйшых людзей, не прыбітых той калянiяльнай мадэрнізацыяй, якую Беларусь перажыла ў апошнім стагодзьдзі, дзе жывуць *палешукі*, — дык пад Берасьцем адкажуць: „То там, за лісам, кулу Малураты“. Зь берагоў Рыты вас адашлюць за Дывін, з Дывіну — над Прыпяць, і гэтак далей.

Палешукі жывуць скрозь — і нідзе. Як адзначаюць этнографы, у беларускім Заходнім Палесьсі самі сябе называюць *палешукамі* толькі ў пары вёсак на паўднёвай Піншчыне.

Ёсьць у слове *паляшук* нешта непачэснае. Нездарма апантаны ідэяй стварэньня чацьвертай усходнеславянскай нацыі авантурыст Мікола Шэляговіч пры канцы 80-ых не рашыўся выкарыстоўваць этнонім *палешукі*, уваскрашаючы летапісных яцьвягаў.

Калі ў Якуба Коласа дзед — жыхар зусім не паўднёвай Піншчыны — кажа: „*палешукі* мы, а не чалавекі“, ён, відавочна, прамаўляе, што называецца, не сваім ротам. Ён паўтарае чужыя словы, агучвае ідэалёгемы калянiзатараў, навязаныя тутэйшым людзям, якія зацята не хацелі сябе называць ніяк.

Паляшук, у калянiяльным значэньні гэтага слова, гэта не драўлянін, а дрыгавіч. Гэта — істота з дрыгвы, цемры, нішчымніцы. Бязмоўнае, дагістарычнае стварэньне, якое магутны асьвечаны расейскі або савецкі арол, усаджышы кіпцюры ў сьпіну, выпягвае з багны, пераўтварае. Мэліяруе, то бо паляпшае. Людзей на балоце прымусілі бачыць сябе нічым не адрознымі ад расейцаў. Нічым, апроч сваёй забітасьці і адсталасьці.

Акадэмічны Тлумачальны слоўнік на слова *паляшук* дае цудоўны прыклад з драматурга, а ў вайну — рэдактара часопіса „Партызанская дубінка“ Гурскага: „Вы — сiбірак? Не. *Паляшук*“.

Памяць

Сяржук Сокалаў-Воюш

Памяць — гэта я, і *памяць* — гэта мы.

Памяць, як і людзі, бывае вечнай і кароткай, маторнай і зрокавай, слабой і моцнай.

Савецкая школа ўжывала чалавечую *памяць* для выхаваньня будаўнікоў камунізму і таму патрабавала ведаць на *памяць* клятву юнага піянэра, колькасьць ордэнаў на сьцягу камсамолу, склад палітбюро ЦК КПСС, вершы пра Леніна. Але, на самой справе, гэта была *антыпамяць*, у якой гублялася *памяць* пра вартае.

У той самы час яна, як магла, вытрывала гістарычную *памяць* народу, выбівала з *памяці* ягоную нацыянальную сьвядомасьць. У выніку *памяць*